

1

FN:S KONVENTION OM BARNETS RÄTTIGHETER

Artiklar i barnkonventionen

Var och en som är under 18 år är ett barn. § 1

Alla barn har samma rättigheter. Ett barn får inte diskrimineras på grund av sitt eller sina föräldrars utseende, ursprung, åsikter eller andra egenskaper. § 2

Vid beslut som rör barn ska alltid barnets bästa sättas främst. § 3

Varje barn har rätt att uttrycka sin åsikt i sådana frågor som rör honom eller henne, och barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. § 12

Ett barn har rätt att uttrycka sina egna åsikter, förutsatt att de inte kränker andras rättigheter. Alla barn har rätt till information. § 13

Staterna ansvarar för att alla medborgare känner till barnets rättigheter. § 2

Konventionen om barnets rättigheter är en konvention om mänskliga rättigheter

Barnets rättigheter är mänskliga rättigheter, som gäller för alla världens barn. **FN:s konvention om barnets rättigheter** är en **konvention om mänskliga rättigheter**, som listar barnets rättigheter och tilldelar staterna det primära ansvaret för att de förverkligas. Enligt konventionen klassas alla personer under 18 år som barn. Konventionen om barnets rättigheter antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. I Finland trädde konventionen i kraft år 1991. Konventionen innehåller 54 **artiklar**. I materialbanken finns en sammanfattning av konventionen. De fyra huvudprinciperna för konventionen är:

- icke-diskriminering
- barnets bästa i första hand
- rätt att överleva och utvecklas
- rätt att delta

Staterna är skyldiga att trygga barnens rättigheter

Konventionen om barnets rättigheter är den konvention om mänskliga rättigheter som ratificerats av flest länder i världen. Alla FN:s medlemsstater utom USA har ratificerat den. Konventionen är förpliktigande uttryckligen för stater. Staten ansvarar för att barnets rättigheter förverkligas, och staten utför denna uppgift genom tjänsteinnehavare inom den offentliga sektorn. Även lärare har en viktig roll i tryggheten av barnets rättigheter. Ur lärararbetets perspektiv är det centralt bland annat barnets rätt till en åsikt och **principen om icke-diskriminering**, enligt vilken alla barn har samma rättigheter oberoende av nationalitet, språk, religion eller övertygelse, familjeförhållanden eller andra faktorer.

Konventionen förpliktigar staterna att informera både barn och vuxna om barnets rättigheter. Under åren 2008–2020 har barnkonventionen blivit mer känd i Finland. Enligt en enkät som gjordes av Centralförbundet för Barnskydd år 2020 känner 81 procent av de vuxna finländarna till konventionen.

Förverkligandet av konventionen övervakas av **FN:s kommitté för barnets rättigheter**, till vilken länderna rapporterar om sin barnrättssituation vart femte år. FN:s kommitté för barnets rättigheter har i sina rekommendationer för Finland lyft fram bland annat diskriminering av barn med funktionsnedsättningar, invandrabarn, flyktbarn och barn som tillhör etniska minoriteter (såsom romska barn) samt asylsökande barns rättigheter.

Barnet har rätt till en egen åsikt

Alla barn i världen har rätt till en egen åsikt i både små och stora frågor. Barn har rätt att skaffa, förmedla och ta emot information. Barnets möjlighet att delta och bli hörd i beslut som rör hen själv kan vara mycket viktig. FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna garanterar yttrandefrihet för alla. Yttrandefriheten omfattar rätt att ta emot och dela med sig av information och tankar på alla sätt. Barnkonventionen preciserar dessa rättigheter ur barnets perspektiv, med beaktande av barnets utvecklingsnivå och mognad. Då barnet har rätt att framföra sina synpunkter i frågor som rör hen själv och delta i beslut som berör hen själv i enlighet med sin ålder och utvecklingsnivå, är de vuxna skyldiga att lyssna på barnet, respektera barnets åsikt och beakta barnets bästa i beslut.

شعاع في بلادي

شمس

1. LEKTION: FN:S KONVENTION OM BARNETS RÄTTIGHETER (2 X 45 MIN.)

Mål:

- ★ bekanta sig med barnkonventionen och de rättigheter som den ger barn
- ★ förstå skillnaden mellan behov, önskemål och rättigheter
- ★ fundera över hur barnets rättigheter förverkligas i den egna vardagen.

Lektionen i korthet

Under den första lektionen inom Barnets rättigheter x 10 förbinder man sig till principerna för trygga rum, så att barnets rättigheter tillgodoses så väl som möjligt även för barnen som lär sig om barnets rättigheter. Man introducerar diskussionen om rättigheter genom att fundera på vad barn behöver och på skillnaden mellan behov och önskemål. Därefter bekantar man sig med barnkonventionen. Till slut bekantar sig eleverna parvis närmare med en artikel i konventionen med hjälp av en tankekarta, och berättar om rättigheten för de övriga.

Lektionens struktur

Introduktion till Barnets rättigheter x 10 (10 min.)
Vad behöver barnet? (20 min.)
Barnet har rättigheter (15 min.)
Tankekarta om barnets rättigheter (40 min.)
Avslutning (5 min.)

Introduktion till Barnets rättigheter x 10 (10 min.)

Mål:

- ★ orientera sig i helheten Barnets rättigheter x 10
- ★ bekanta sig med och förbinda sig till principerna för trygga rum
- ★ öva på att uttrycka sina åsikter.

Metod: undervisningssamtal, gallup

Material: anvisningarna för trygga rum (i materialbanken)

Anvisningar för uppgiften:

Berätta att ni nu ska inleda helheten Barnets rättigheter x 10, där ni ska studera barnets rättigheter ur många olika perspektiv under tio dubbelktioner. Barnets rättigheter är mänskliga rättigheter, som gäller för alla världens barn. Fundera tillsammans på vem som räknas som ett barn. (Ett barn är en person under 18 år.)

Presentera principerna för trygga rum (se s. 4) och förklara varför ni tillämpar dem under lektionerna om barnets rättigheter.

Berätta att du nu ska lista några saker, och att var och en får fundera på hur viktiga dessa saker är för dem själva. Under denna övning ska man blunda och uttrycka sin åsikt med tummen. Be eleverna att blunda och visa tummen upp om det du nämner är viktigt och tummen ner om det inte alls är viktigt. Man kan också hålla tummen vågrätt eller snett om man tycker lite mittemellan. Betona att ingen kan se vad de andra svarar, så man kan lugnt säga sin åsikt. Räkna sedan upp: "Det här är viktigt i mitt liv: (kompisar, familjen, naturen, djur, god mat, hobbyer, musik etc.)." Ge eleverna tillräckligt med tid att svara för varje punkt.

Vad behöver barnet? (20 min.)

Mål:

- ★ fundera på vad ett barn behöver för att överleva, få en bra framtid och vara lycklig
- ★ lära sig förstå skillnaden mellan behov och önskemål
- ★ leda tankarna mot barnens rättigheter
- ★ fundera över sina egna värderingar.

Metod: grupparbete, undervisningssamtal

Material: självhäftande lappar, pennor, tavla

Anvisningar för uppgiften:

Rita en barnfigur på tavlan, eller be någon av eleverna göra det. Ni kan ge figuren ett namn.

Dela in eleverna i grupper på 3–4 personer. Grupperna kan vara desamma under alla lektioner (se sidan 4). Dela ut självhäftande lappar i olika färger, där eleverna kan skriva sina svar (exempelvis röda, blå och gröna lappar). Varje sak skrivs på en separat lapp.

1. På de röda lapparna ska eleverna skriva sådant som ett barn inte kan leva utan.
2. På de blå lapparna ska de skriva sådant som kan vara till nytta för barnet i framtiden.
3. På de gröna lapparna ska de skriva sådant som de njuter av i sitt eget liv.

Om uppgiften känns svår kan man ta hjälp av inledningar till meningar som kan väcka tankar, exempelvis:

- För att överleva behöver jag... (Vad?)
- Vad hjälper mig att bli det jag vill bli när jag blir stor?
- Jag tycker om när jag kan... göra/få/uppleva... (Vad?)

Till slut får grupperna sätta upp sina lappar på barnfiguren på tavlan. De röda lapparna placeras nära barnets fötter, eftersom de utgör grunden. De blå lapparna placeras nära mitten av barnets kropp och de gröna vid huvudet. Du kan också be grupperna motivera sina svar, men det är inte nödvändigt.

Sammanfatta muntligt vilka typer av saker som skrivits på lapparna. Fundera tillsammans på vilka av dem som är nödvändiga. Finns det sådant som vissa barn behöver, men inte nödvändigtvis alla? Vad och varför?

Barnet har rättigheter (15 min.)

Mål:

- ★ bekanta sig med barnkonventionen
- ★ förstå att konventionens syfte är att säkerställa att alla världens barn får tillgång till sådant som gör livet bra.

Metod: video, undervisningssamtal

Material: Plan International Finlands video "Barnet har rättigheter" (<https://youtu.be/9eqm8i3T9l4>)

Anvisningar för uppgiften:

Titta tillsammans på videon "Barnet har rättigheter" (svenska undertexter). Ge följande instruktioner till eleverna innan ni tittar på videon: "Lyssna efter vilka av barnets rättigheter som nämns i videon." När ni har tittat på videon, fråga vilka rättigheter de hittade. Skriv dem på tavlan.

Jämför rättigheterna med det som barnen lyfte fram i den förra uppgiften. Ni kan tillsammans fundera på vilka saker barnkonventionen tryggar, det vill säga vilka barnets rättigheter är. Handlar det bara om nödvändiga saker som barnet behöver för att leva? Eller också sådant som tryggar en bra framtid för barnet? Kanske saker som barn tycker om?

Diskutera också varför det behövs en konvention om barnets rättigheter.

Tankekarta om barnets rättigheter (40 min.)

Mål:

- ★ bekanta sig närmare med barnkonventionens innehåll och reflektera över dess betydelse
- ★ öva på att strukturera sina tankar i form av en tankekarta genom att bekanta sig närmare med en artikel
- ★ informera andra om barnets rättigheter.

Metod: tankekarta, undervisningssamtal och diskussion i grupp, rita och pyssla

Material: rättighetskort (i materialbanken), hjälpfrågor (i materialbanken), A3-papper för tankekarta, pennor, tuschpennor, tidskrifter, färger, lim och saxar

Anvisningar för uppgiften:

Fortsätt arbeta i grupper på 3–4 personer. Ge varje grupp en lapp med en artikel ur barnkonventionen. Gruppens uppgift är att göra en tankekarta om denna rättighet. Anvisningar för metoden tankekarta finns på sidan 106.

Varje grupp skriver eller limmar fast sin rättighet mitt på ett papper och skriver fyra grenar runt omkring den: 1) Varför är den viktig? 2) Vad händer om den inte förverkligas? 3) Hur kan den främjas? 4) Vem är ansvarig? Här är några hjälpfrågor som stöd för utarbetandet av tankekartan:

- **Varför är den viktig?** Varför är det viktigt att den har rättigheten förverkligas i varje barns liv?
- **Vad händer om den inte förverkligas?** Om rättigheten inte förverkligas, vilka utmaningar kan det leda till?
- **Hur kan den främjas?** Hur främjas förverkligandet av denna rättighet, eller hur skulle man kunna främja den?
- **Vem är ansvarig?** Vem ansvarar för förverkligandet av denna rättighet?

Tankekartan kan kompletteras med bilder eller texter som anknyter till rättigheten, som man klipper ut ur tidningar, ritar eller målar. Om ni har tillgång till datorer och pekplattor kan ni också göra tankekartorna digitalt i något lämpligt program. Varje grupp presenterar sin tankekarta för de andra. Ni kan sätta upp tankekartorna på väggen i klassrummet eller korridoren. På så sätt får ni en enda stor tankekarta om barnkonventionen.

Avslutning (5 min.)

Mål:

- ★ öva på att sätta ord på det man lärt sig
- ★ sammanfatta de centrala tankarna från lektionen.

Metod: grupparbete

Material: självhäftande lappar och pennor eller digital whiteboard

Anvisningar för uppgiften:

Fortsätt i samma grupper som i den förra övningen. Be grupperna fundera på vad de lärt sig i dag och vad de särskilt kommer ihåg. Varje grupp får diskutera en liten stund och sammanfatta sina tankar till en gemensam sak. Den kan de skriva på en självhäftande lapp och sätta upp på tavlan. Alternativt kan de skriva på en virtuell whiteboard som projiceras på tavlan.

Berätta att du som lärare nu har utfört den uppgift du fått av staten att informera om barnets rättigheter, och att du nu ger uppgiften vidare till eleverna, så att de kan se till att deras familjer också får lära sig om dessa rättigheter. Du kan berätta att var femte vuxen i Finland inte känner till barnkonventionen. Det finns mycket arbete kvar att göra för att alla ska känna till den. Du kan ge denna läxa lite högtidligt för att lyfta fram hur viktig den är.

